A JOGI SZEMÉLYEK VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐI ÁLTAL ELKÖVETETT HŰTLEN KEZELÉS EGYES KÉRDÉSEI AZ ÚJ POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYVRE IS FIGYELEMMEL

Mohai Máté[*]

1. Bevezetés

A *2013. évi V. törvény* (a továbbiakban: új Ptk.) 3:21.§ (1) bekezdése szerint a jogi személy irányításával kapcsolatos olyan döntések meghozatalára, amelyek nem tartoznak a tagok vagy az alapítók hatáskörébe, egy vagy több vezető tisztségviselő vagy a vezető tisztségviselőkből álló testület jogosult. Az ügyvezetés egy állandósult vezetői tevékenységet igényel, a fokozott felelősségre is figyelemmel a vezető tisztségviselőktől, illetve azok testületétől elvárható, hogy az operatív ügyvezetői teendőit folyamatosan végezze. A társaságnak a vagyoni forgalomban való megjelenítése, az üzletszerű gazdasági tevékenység kontinuitásának biztosítása is egyértelműen az ügyvezetői feladatok körébe illeszkedik.[1]

Az új Ptk. 3:24.§-a kimondja, hogy a vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenysége során a jogi személynek okozott károkért a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel a jogi személlyel szemben. Ez a felelősség azonban új magánjogi kódexünk szerint nem egyirányú, hiszen a 6:541.§ akként rendelkezik, hogy ha a jogi személy vezető tisztségviselője e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel. A gazdasági társaságokra vonatkozó joganyagban (3:118.§) található az a szabály, mely szerint, ha a társaság jogutód nélkül megszűnik, a hitelezők kielégítetlen követelésük erejéig kártérítési igényt érvényesíthetnek a társaság vezető tisztségviselőivel szemben a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint, ha a vezető tisztségviselő a társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe (ez a rendelkezés végelszámolással történő megszűnés esetén nem alkalmazható).

A 3:21.§ (2) bekezdése értelmében a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységét a jogi személy érdekének megfelelően (gazdasági társaságok esetében a 3:112.§ (2) bekezdése szerint a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján) köteles ellátni. Szükséges a fenti szabály kimondása, mivel a vezető tisztségviselők nem szükségszerűen érintettek vagy érdekeltek a jogi személy működésében.

Fenti kötelezettségük megszegése esetén tehát a vezető tisztségviselők a jogi személlyel szemben kártérítési felelősséggel tartoznak, miután azonban ez a kötelezettségszegés sok esetben a jogi személy gazdálkodásával függ össze és mivel ennek során a vezető tisztségviselő egy idegen vagyont kezel, ezért a jogi személynek ezzel összefüggésben okozott károk esetén magánjogászként is érdemes egyik szemünket a hűtlen kezelés büntetőjogi tényállásán tartani. A 2013. július 1-jén hatályba lépett *2012. évi C. törvény* (a továbbiakban: Btk.) 376.§ (1) bekezdése szerint, akit idegen vagyon kezelésével bíztak meg, és ebből folyó kötelességének megszegésével vagyoni hátrányt okoz, hűtlen kezelést követ el.

Ha az ügyvezetésre a vezető tisztségviselőkből álló testület jogosult (az új Ptk. alapján ilyen testület az egyesület elnöksége, a részvénytársaság, a szövetkezet és az egyesülés

[*] *Doktorandusz, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola. Email: dr.mohai.mate@gmail.com.*

[1] Ld.: Nochta Tibor: *Társasági jog.* Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2011. 140.

igazgatósága (az Nyrt. igazgatótanácsa), valamint az alapítvány kuratóriuma), akkor ezen testület károkozása esetén a többek közös károkozására vonatkozó polgári jogi szabályokat kell alkalmazni. A testület a döntéseit tagjainak szavazatával hozza. A testületi döntés tehát nem jöhet létre a tagjainak a közreműködése nélkül. Ebből következik, hogy a testület tagjai a testületi döntés kialakítását jelentő szavazataikért felelősséggel tartoznak, a felelősségük a testületi döntésben nem oldódhat fel. A testület tagjainak személyes felelősségére vonatkozó ezen megállapítás általános érvényű, ami azt jelenti, hogy a testület tagjainak a felelőssége nemcsak polgári jogi lehet, amelyre vonatkozó szabályokat az új Ptk. tartalmazza, hanem büntetőjogi is, amennyiben a testületi döntés meghozatala során tanúsított magatartásukkal a büntetőtörvényben meghatározott valamely bűncselekmény törvényi tényállását valósítják meg. Ez az általános érvényű megállapítás természetesen a hűtlen kezelés bűncselekményére is vonatkozik. Ebből következik, hogy a vezető tisztségviselők büntetőjogi felelőssége megállapításának önmagában nem akadálya az a körülmény, hogy testület tagjaként szavaztak (BH 2005. 43).

Az új Ptk. 3:112.§ (3) bekezdése szerint egyszemélyes gazdasági társaságnál az egyedüli tag az ügyvezetésnek utasítást adhat, amelyet a vezető tisztségviselő köteles végrehajtani. Ilyen esetben pedig figyelembe kell venni a vezető tisztségviselő jogilag szabályozott, korlátozott vagyonkezelői jogosítványait a büntetőjogi felelősségének értékelése során is. Olyan veszteségesnek minősített ügyletek révén keletkező vagyoni hátrányok előidézését, amely ügyletek megkötésére a gazdasági társaságot kizárólagosan tulajdonló cég őt tulajdonosi pozíciójából következően utasította, nem lehet a vezető tisztségviselő terhére róni (EBH2007. 1684).

2. A vezető tisztségviselők által elkövetett hűtlen kezelés egyes gyakorlati kérdései

A hűtlen kezelés jogi tárgya a tulajdonjog és a vagyoni jogosultságok. A bűncselekmény lényege a vagyonkezelői megbízatással, gyakorlatilag a tulajdonosi jogokkal való visszaélés, amellyel összefüggésben hátrány következik be az idegen vagyonban. A bűncselekmény elkövetési tárgya az idegen vagyon, amelyet az elkövető kezelésére vagy felügyeletére bíztak. A bűncselekménynek nincs passzív alanya, viszont sértettjének tekintendő az a jogi személy, akinek vagyonában a vezető tisztségviselő hátrányt okoz. Vagyon alatt az ingó és ingatlan dolgok, valamint a vagyoni jellegű jogok és kötelezettségek összességét értjük. Idegen vagyonnak minősül a jogi személy vagyona, mivel az ahhoz tartozó dolgok nem a vezető tisztségviselő tulajdonában vannak, függetlenül attól, hogy vagyonkezelői pozíciója folytán a tulajdonosi jogosítványokat rendszerint ő gyakorolja. A lopástól és a sikkasztástól eltérően idegen vagyon a közös vagyonnak az a része is, amely másnak a tulajdona, illetve más a jogosultja, így a korlátolt felelősségű társaságban üzletrésszel is rendelkező ügyvezető elkövetheti a hűtlen kezelést a társaság sérelmére.[2] A többi tulajdonostárs sérelmére azonban nem, mivel a bírói gyakorlat (ÍH 2012. 50.) szerint a gazdasági társaság tagja a társaság sérelmére elkövetett bűncselekménynek nem sértettje.

Utóbbi megállapítással azért lehet vitatkozni. A *gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény* 121.§ (1) bekezdése szerint a társaság bejegyzését követően a tagok jogait és a társaság vagyonából őket megillető hányadot az üzletrész testesíti meg. A korlátolt felelősségű társaság egyik lényeges jellemzője, minden más társaságtól megkülönböztetője az üzletrész, mint sajátos – vagyoni-, társasági részesedést jelentő – vagyoni értékű jog. Az üzletrész elvont fogalom – a tagok jogait és a társaság vagyonából őket megillető hányadot jelentő – gyűjtő elnevezés. Az üzletrész szorosan összefügg a tagok törzsbetétével, ugyanakkor erősen

[2] Ld.: *Complex CD-jogtár. Az 1978. évi IV. törvény kommentárja*: 319. szakaszhoz fűzött kommentár.

különbözik is attól. A törzsbetét mindig meghatározott pénzösszegben jelenik meg. Az üzletrész vagyoni oldalról ennél többet jelent, mert nem csak a törzsbetétet foglalja magában, hanem a társaság teljes vagyonából való részesedést jelenti. A törzsbetét mértéke mindig pontosan meghatározható, míg az üzletrész mértéke, illetve értéke a társaság eredményességének függvényében alakul.[3] Mindezekre figyelemmel belátható, hogy a vezető tisztségviselő vagyonkezelői kötelességének megszegésével okozati összefüggésben nem csak a jogi személy, hanem a társaságban üzletrésszel rendelkező tag is vagyoni hátrányt szenved,[4] hiszen a jogi személy vagyona mellett a tag üzletrészének értéke ugyancsak csökken. A hűtlen kezelés bűncselekményének sértettje az, aki a vagyoni hátrányt elszenvedi, akinek *vagyonában* bekövetkezik a kár. A vagyon fogalmát a Btk. nem definiálja, meghatározása a polgári jog segítségével lehetséges. Vagyon alatt értendő egy adott személy vagyoni jogainak összessége, beleértve annak aktívumait és passzívumait. A megítélés szempontjából nem bír jelentőséggel, hogy a vagyon konkrét dologi formában – akár ingó, akár ingatlan – vagy jogviszonyok formájában jelenik meg. Az üzletrész tehát, mint vagyoni értékű jog, egy adott személy vagyonának részét képezi. Fentiekre tekintettel a jogi személy vagyonában bekövetkezett kár egyben azt is jelenti, hogy a gazdasági társaság üzletrészének tulajdonosa vagyonában is értékcsökkenés következett be.

Bár az új Ptk. újradefiniálja az üzletrész fogalmát,[5] és kihagyja a társaság vagyonából való részesedésre utalást, ennek ellenére a fent elmondottak továbbra is irányadónak tekintendők, hiszen az üzletrész értéke továbbra is a társaság eredményességének függvényében alakul, így a jogi személy vagyonának csökkenése esetén az üzletrész értéke ugyancsak csökken. Vagyoni hátrányként értékelhető még a tag szempontjából az osztalék kifizetésének elmaradásában, illetve a csökkentett osztalék kifizetésében megnyilvánuló elmaradt vagyoni előny, amely szintén a hűtlen kezelés következtében csökkent saját tőkére vezethető vissza.

Ami a vagyon kezelésével való megbízást illeti, az új Ptk. 3:112.§ (1) bekezdése szerint a társaság ügyvezetését a vezető tisztségviselő - a társasággal kötött megállapodása szerint - megbízási jogviszonyban vagy munkaviszonyban láthatja el. Az új Ptk.-nak a megbízási szerződésre vonatkozó rendelkezései alapján a vezető tisztségviselő vagyonkezelői kötelességét megszegi, ha például a jogi személy vagyonának kezelése körében a legfőbb szerv utasításait nem követi, a legfőbb szervet annak célszerűtlen vagy szakszerűtlen utasítására nem figyelmezteti, ha nem tájékoztatja a társaságot vagyonkezelői tevékenységéről, feladatának állásáról, vagy arról, hogy közreműködő igénybevétele vált szükségessé, illetve, hogy a felmerült új körülmények az utasítások módosítását teszik indokolttá. Amennyiben a vezető tisztségviselő a társaság ügyvezetését munkaviszonyban látja el, úgy kötelezettségeire természetesen a munka törvénykönyvéről szóló *2012. évi I. törvény* (Mt.) rendelkezéseit is alkalmazni kell. Utóbbi esetben vagyonkezelői kötelességeket nem csak az új Ptk., továbbá bizonyos speciális, egyes társaságokra vonatkozó jogszabályok (pl. Bit., Hpt.), a társasági szerződés, vagy a legfőbb szerv határozatai, hanem a vezető tisztségviselő munkaszerződése, munkaköri leírása, az esetleges kollektív szerződés is tartalmazhat.

A megbízásnak felismerhetően a rá bízott vagyon kezelésére kell kiterjednie, mivel a hűtlen kezelés esetén értékelhető kötelességszegés csakis a vagyon kezelésével kapcsolatosan valósulhat meg. A megbízás tehát nem azonos a puszta rábízással. Az előbbi tartalmilag többet jelent, mivel annak, aki vagyonkezelői megbízást kapott a rá bízott vagyonnal

---

[3] Ld.: *A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény javaslatának miniszteri indokolása*. A 121. szakaszhoz fűzött indokolás.

[4] A Btk. 459.§ (1) bekezdés 17. pontja szerint vagyoni hátrány e törvény eltérő rendelkezése hiányában a vagyonban okozott kár és az elmaradt vagyoni előny.

[5] Az új Ptk. 3:164.§ (1) bekezdésének első fordulata szerint az üzletrész a törzsbetéthez kapcsolódó tagsági jogok és kötelezettségek összessége.

kapcsolatban, bizonyos intézkedési, önálló rendelkezési jogköre is van. A vagyonkezelői megbízásból egyértelműen ki kell tűnnie, hogy a megbízottnak – az esetleges elkövetőnek – a vagyonnal kapcsolatosan milyen kezelési kötelezettségei, teendői vannak (BH 2001. 56).

Már esett arról szó, hogy a tényállásszerűséghez szükséges a vagyoni hátrány, mely a Btk. eltérő rendelkezése hiányában a vagyonban okozott kárt és az elmaradt vagyoni előnyt foglalja magában. A vagyoni hátrány büntetőjogi fogalma szélesebb, mint a káré, de szűkebb a teljes kártérítésnek az új Ptk. 6:522.§ (2) bekezdésében[6] meghatározott polgári jogi fogalmánál. A kárnak a Btk. 459.§ (1) bekezdés 16. pontjában írt definíciója szerint az a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenés, az elmaradt vagyoni előny pedig az az érték, amellyel a károsult vagyona gyarapodott volna, ha a bűncselekmény nem következik be. A vagyoni hátrány mindkettőt magában foglalja (BH 1993. 593.). Nem foglalja magában azonban a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket.

A hűtlen kezelés csak szándékosan követhető el. A szándéknak mind a kötelességszegést megvalósító magatartásra, mind a vagyoni hátrányra – legalább az eshetőleges szándék[7] szintjén – ki kell terjednie (BH 1999. 287., BH 1997. 273.). Ha a vagyoni hátrányt csak a gondatlanság fogja át, akkor legfeljebb hanyag kezelés (Btk. 377.§[8]) valósulhat meg.[9]

A kötelességszegés akkor szándékos, ha az elkövető tudja, hogy őt milyen meghatározott - mérlegelést nem tűrő - kötelesség terheli, és felismeri, hogy magatartása folytán vagyoni hátrány keletkezhet, mely következményt kívánja, vagy abba legalább belenyugszik. Nem csupán a vagyonkezeléssel kapcsolatos szabályok szándékos megsértése szükséges, hanem az ezzel okozati összefüggésben keletkezett vagyoni hátrány tekintetében is szándékosnak kell lennie a bűnösségnek. Ebből következően mondta ki egy eseti döntésében (BH 2013. 115.) a Kúria, hogy energiát termelő üzem valós teljesítőképességének téves felmérésén alapuló hibás döntés folytán bekövetkező az a vagyoni hátrány, amely az aránytalanul nagyszámú (a teljesítési készség hatszorosa) szállítási szerződések teljesíthetetlenségével összefüggően érvényesített kárigények miatt következett be – szándékosság hiányában – nem valósít meg hűtlen kezelést.

Le kell szögeznünk, hogy a hűtlen kezelés bűncselekménye megállapításának nem feltétele, hogy a vagyonkezelő a helytelen döntés révén jogtalan haszonszerzésre törekedjen, ennek ellenére a tapasztalatok egyértelműen azt mutatják, hogy a helytelen üzleti döntések meghozatalára legtöbbször éppen azzal a céllal kerül sor, hogy a döntéshozó vezető tisztségviselő akár a saját maga, akár az érdekkörébe tartozó más személy(ek) számára jogtalan vagyoni előnyt szerezzen. Mindamellett, hogy a társaságnak egy adott időszakban történő nyereségessége ellenére egy-egy egyedi döntés – mint az egyébként elérhető nyereséget csökkentő elhatározás – önmagában is megalapozhatja a jogi személyek vezetőinek felelősségét, további vizsgálatot kíván az a körülmény, hogy a konkrét, egyébként vagyoncsökkenést, vagy elvárható haszon kiesését jelentő döntés folyománya nem jelenthetett-e a gazdasági partnerekkel történő tartós kapcsolatra tekintettel éppenséggel összességében növekményt a gazdálkodó szervezet javára. Abban az esetben tehát, ha a büntetőeljárás során a vizsgált személy vonatkozásában eredménnyel bizonyítást nyer, hogy

---

[6] Az új Ptk. 6:522.§ (2) bekezdése szerint a teljes kártérítés körében a károkozó köteles megtéríteni

a) a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést;

b) az elmaradt vagyoni előnyt; és

c) a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket.

[7] A Btk. 7.§-a szerint szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik. A szándékosság előbbi formáját egyenes (*dolus directus*), utóbbit pedig eshetőleges szándéknak (*dolus eventualis*) nevezzük.

[8] A Btk. 377.§ (1) bekezdése szerint, akit idegen vagyon törvényen alapuló kezelésével vagy felügyeletével bíztak meg, és az ebből eredő kötelességének megszegésével vagy elhanyagolásával gondatlanságból vagyoni hátrányt okoz, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

[9] Ld.: Complex CD-jogtár. Az 1978. évi IV. törvény kommentárja: a 319. szakaszhoz fűzött kommentár.

annak egyedi döntése – például valamely lejárt követelés kamatainak elengedése – a gazdasági társaság számára veszteséget okozott, az adott döntés azonban egyben hozzájárult a tőkerész társasághoz történő befolyásához, avagy a kedvezmény nyújtása a gazdasági társasággal egyébként hasznot hajtó gazdasági kapcsolatban lévő partnerrel való viszony felépítését, vagy fenntartását szolgálta, elviekben nem állapítható meg bűnös kötelességszegés, sem bűncselekmény a döntéshozó terhére. A vétlenség megállapításának azonban feltétele, hogy az egyedi ügyben hozott, rövidtávon veszteséget okozó döntés gazdasági szempontból kellően indokolt legyen és az hosszú távon konkrétan igazolható előnyt jelentsen a gazdálkodó szervezet működése szempontjából. Ugyancsak a bűncselekmény hiányát és az eljárás megszüntetését eredményezheti annak bizonyítása, hogy valamely értéket képviselő, a gazdálkodó szervezet vagyonába tartozó ingó vagy ingatlan dolog értékesítésére kétséget kizáró módon azért került sor a piaci értékhez képest alacsonyabb áron, mert a kellő körültekintéssel történt értékesítési folyamat ellenére piaci áron igazolhatóan nem volt értékesíthető a vagyonelem, annak fenntartása azonban hosszabb távon a társaság számára olyan elviselhetetlen terhet jelentett volna, amely indokolatlan veszteségek felmerülésével fenyegetett.[10]

A gazdálkodásnak mindig szükséges eleme bizonyos mértékű kockázat, melynek ésszerű vagy ésszerűtlen mértéke elsősorban a kitűzött gazdasági eredmény ismeretében ítélhető meg. A „megengedett kockázatvállalás" sajátos, a Büntető törvénykönyvben kifejezetten nem szereplő, de elismert büntethetőséget kizáró ok.[11] Semmi esetre sem tekinthető ésszerű vagyonkezelésnek a társaság hasznot hajtó tárgyi és pénzeszközeinek a társaság érdekeitől eltérő felhasználása. A vagyonkezelési kötelezettség megszegéseként értékelhető a külső személyek és szervezetek felesleges megbízása olyan jellegű és/vagy mennyiségű munkával, amit a társaság saját munkaszervezete is el tudna végezni. Hűtlen kezelésként értékelhető, ha a vezető tisztségviselő az általa irányított jogi személy tevékenységével össze nem függő feladatok ellátására feleslegesen köt ún. tanácsadói szerződéseket, illetőleg ha ilyen típusú szerződések alapján a jogi személy valós gazdálkodási problémáit nem érintő, csupán korábban már publikált tankönyvi vagy szakkönyvi ismereteket tartalmazó tanulmányok szolgáltatásáért díjat fizet. Irracionális kockázatvállalásnak minősülhet az üzleti partnerek nem kellően körültekintő megválasztása, így például a szerződésszerű teljesítésre – a szükséges személyi és dologi feltételek hiányában – eleve alkalmatlan céggel történő ügyletkötés, ha előre számítani lehet a többletköltséggel járó hibás vagy késedelmes teljesítésre, illetőleg a teljesítés elmaradására. Ésszerűtlen a szerződésszegő üzleti partnerhez való indokolatlan ragaszkodás is, így például az olyan cég sorozatos megbízása, amely az átutalt előleggel nem tud elszámolni, és a feladatait nem vagy csak hibásan teljesíti, de ugyanígy irracionális a további teljesítés (munkavégzés, áruszállítás) akkor, ha a megrendelő fizetési kötelezettségének egyáltalán nem tesz eleget, tartozása pedig többszörösen meghaladja a biztosítékként nyújtott pénzügyi hitelkeretet vagy más fedezetet. Szintén a vagyonkezelési kötelezettség egyértelmű megszegését jelenti, ha a vezető tisztségviselő egy adott gazdasági esemény kapcsán nem a gazdálkodó szervezet szempontjából legkedvezőbb ajánlatot tevő céggel köt szerződést.[12]

A *BH 57/2011.* számon közzétett eseti döntés alapjául szolgáló büntetőeljárásban az elsőfokú bíróság az I. r. terheltet bűnösnek mondta ki – egyebek mellett - nagyobb vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés bűntettében. Az ítélet indokolása szerint az I. r. terhelt, mint a K.-Fa Kft. ügyvezetője 2002. február 12. napján a S. Bt.-től (amelynek 2001. szeptember 18.

---

[10] *Gazdálkodj jogosan... II. A gazdálkodó szervezetek vezetőinek büntetőjogi felelőssége a vagyongazdálkodás körében*. Jogi Fórum/Dr. Dombi Viktor, Dr. Győri György. http://www.jogiforum.hu/hirek/25143.

[11] Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: *Magyar büntetőjog. Különös rész.* Osiris Kiadó, Budapest, 2007. 426.

[12] Vö.: *Gazdálkodj okosan… i. m.*

napjáig ügyvezetője volt) 1 687 500 forintért megvásárolt egy 300 000 forint valós értékű villástargoncát. Vagyonkezelési kötelezettségének a megszegésével a K.-Fa Kft.-nek 1 387 500 forint vagyoni hátrányt okozott, amely nem térült meg. Az elsőfokú bíróság a bizonyítékok értékelése körében rögzítette, hogy nem tudta elfogadni az I. r. terhelt azon védekezését, miszerint a vásárolt gép vételárát az I. r. terhelt arányosnak, illetve a gép állapotával egyenértékűnek ítélte. Ő évek óta faipari tevékenységgel, fűrészáru gyártással foglalkozott, tehát a gazdasági élet résztvevője volt. Megfelelő rálátással kellett bírnia arra, hogy a különböző műszaki berendezések milyen értéket képviselnek. Mint a K.-Fa Kft. ügyvezetőjének, kellő körültekintéssel kellett a rábízott vagyont kezelnie. A K.-Fa Kft. az I. r. terheltet, mint a gazdasági társaság ügyvezetőjét megbízta a kft. vagyonának kezelésével. Ily módon, jogává és ezzel együtt feladatává tette a kft. üzleti tevékenységének a bonyolítását. A terhelt e vagyonkezelési tevékenységek körében – vagyonkezelési jogával visszaélve – megvásárolta a gazdasági társaság részére a villástargoncát, holott tudta, e berendezés vételára nem áll arányban annak tényleges értékével [a régi Btk. 319. §-ának (1) bekezdésében meghatározott, a (3) bekezdésének a) pontja szerint minősülő és büntetendő nagyobb vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés bűntette.]

A másodfokon eljárt bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét – a kiszabott börtönbüntetés tartamának enyhítése mellett – helybenhagyta.

Az I. r. terhelt védője felülvizsgálati indítványában kifejtette, hogy megítélése szerint a bíróságok a hűtlen kezelés bűntettében (is) megalapozatlan tényállás alapján állapították meg az I. r. terhelt büntetőjogi felelősségét, mert a szakértői bizonyítás nem volt alkalmas annak bizonyítására, hogy kötelességének megszegésével vagyoni hátrányt okozott volna. A Kft.-nek a működéséhez múlhatatlanul szüksége volt a targoncára és egy használt eszköz értéke relatív.

A legfőbb bírói fórum kihangsúlyozta, hogy a terhelt az eljárásban nem hivatkozott arra és ilyet a tényállás sem tartalmaz, hogy a felek a vételár meghatározása során bármely (más) korrekciós tényezőt is érvényesíteni kívántak volna. A jogerős döntés indokolása rámutat, hogy a terheltnek, mint a gazdasági társaság ügyvezetőjének a jó gazda gondosságával kellett a vagyonkezelői feladatait ellátnia. E vagyonkezelői kötelességét a feltűnően értékaránytalan szerződés megkötésével nyilvánvalóan megszegte és ezzel a sértett társaságnak vagyoni hátrányt okozott, ezért a nagyobb vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés bűntettében történt marasztalása nem sértette a büntető anyagi jog szabályait.

Az *EBH. 2385/2011.* számon közzétett eseti döntés előzményeként az első fokon eljárt városi bíróság az I. rendű terheltet bűnösnek mondta ki a régi Btk. 319. § (1) bekezdésébe ütköző és a (3) bekezdés b) pontja szerint minősülő, folytatólagosan elkövetett hűtlen kezelés bűntettében és más bűncselekményben. Az elsőfokú határozatot a bejelentett kétirányú fellebbezés folytán másodfokon eljáró megyei bíróság a hűtlen kezelés tekintetében helybenhagyta.

A jogerős ítéleti tényállás lényege a következő: K. városának és a vonzáskörzetébe tartozó településeknek a vízellátását és szennyvízkezelését 1997. március 31. napjáig a B. Megyei Vízmű Vállalat végezte, melynek központja K. városban volt. E vállalat megszűnését követően a k.-i önkormányzat és a vonzáskörzetbe tartozó további 36 település önkormányzata létrehozta a K.-Víz Kft.-t, és a továbbiakban ez a kft. biztosította az érintett települések vízellátását és végezte a szennyvíztisztítását. Az ily módon létrejött kft. ügyvezetője 1997 áprilisától 2002. májusig terjedő időben az I. rendű terhelt volt, aki megválasztása előtt a kft. jogelődjénél, a B. Megyei Vízmű Vállalatnál dolgozott különböző vezető beosztásokban. A terheltnek, mint a kft. ügyvezetőjének kötelessége volt a tulajdonosi érdekeket maximálisan szem előtt tartani és a vezetése alatt álló céget az ágazati jogszabályok megtartásával gazdaságosan üzemeltetni. Az I. rendű terhelt – miután a B.-Víz Kft. ügyvezetője lett – a szennyvíztisztításhoz szükséges vegyszer-megrendelést saját

hatáskörében intézte, az általa meghatározott mennyiséget kizárólag ő rendelte meg, a „megörökölt" beszállítói körből pedig kizárólag a vele több évtizedes ismeretségben álló, a II. rendű terhelt által vezetett K.-D. Kft.-t választotta ki. Később – 1998. évtől kezdve – a vegyi anyagokat a II. rendű terhelt élettársa, a III. rendű terhelt által vezetett, de ténylegesen a II. rendű terhelt által irányított Sz. Bt.-től rendelte meg. Kezdetben írásban, később szóban adott megrendelést a II., illetve a III. rendű terhelt által működtetett gazdasági társaságnak, és ő utalványozta a beérkező számlákat is.

Az I. rendű terhelt korábbi beosztásánál fogva is tisztában volt azzal, hogy a vegyszer beszerzése leggazdaságosabban a hazai főforgalmazótól, az A. C. Kft.-től, illetőleg jogutódjától, a C. Kft.-től történhet. A C. Kft. 1997. szeptember 26-án egy telefaxon küldött értesítésben tájékoztatta a K.-Víz Kft. műszaki igazgatóját a Zetag 75. típusú vegyszerre vonatkozó árajánlatukról is, amellett, hogy egy új típusú, a felhasználási költségek esetleges csökkentésére alkalmas vegyszer kipróbálására is ajánlatot tett. A K.-Víz Kft. titkárságára érkező telefax kizárólag az ügyvezető igazgató, vagyis az I. rendű terhelt szignálása után kerülhetett a műszaki igazgatóhoz, aki ezt követően több alkalommal – legalább egyszer a vezető munkatársak részvételével tartott megbeszélésen is – felvetette az I. rendű terheltnek, hogy ki kellene próbálni a C. Kft. által javasolt új vegyszert, illetve a szállítók kiválasztása során figyelembe kellene venni ennek a Kft.-nek az árajánlatát. Az I. rendű terhelt azonban a felvetést figyelmen kívül hagyva továbbra is ugyanazon két gazdasági társaságtól szerezte be a Zetag 75. típusú vegyi anyagokat. A közvetítő útján történő beszerzés a vegyszer árát lényegesen megdrágította, mert a betéti társaságok jelentős árréssel szállítottak, amelyek a vegyszer egy részét maguk is a C. Kft.-től, más részét pontosan meg nem állapítható módon és forrásból szerezték be. Az I. rendű terhelt 1997. év áprilisa és 2002. év áprilisa közötti időben tanúsított magatartása következtében a K.-Víz Kft. 11 835 250 forint összegű vagyoni hátrányt szenvedett, mert az I. rendű terhelt a döntéshozatala során figyelmen kívül hagyta azt a kötelezettségét, hogy a társaság gazdálkodását hatékonyan, a költségek legalacsonyabb szintre történő leszorításával kell folytatnia.

Az elsőfokú bíróság e tényállás alapján vont le következtetést az I. rendű terhelt szándékos kötelességszegésére. A másodfokú bíróság az elsőfokú indokolást megerősítve kifejtette: a terhelt önmagában azzal, hogy minden érdemi indok nélkül viszonteladót iktatott be, az ésszerű gazdasági kockázatvállalás határait is messze túllépte, hiszen a pluszként jelentkező indokolatlan árrés miatt közel kétszeres árat fizetett a sértett kft. ugyanazért a vegyszermennyiségért. Büntetőjogi felelőssége tehát azon alapszik, hogy személyes kapcsolatai érdekében teljes mértékben figyelmen kívül hagyta a költséghatékony gazdálkodás szempontjait, holott tudta: közvetlenül a főforgalmazótól ugyanez a vegyszer fele áron lenne beszerezhető. Nem kérte ki a felelős beosztású munkatársai véleményét sem, és a magatartásának hátrányos anyagi következményeibe legalábbis belenyugodva tevékenykedett öt éven keresztül, saját magának fenntartva a vegyszerrendelés kizárólagos jogát. A Legfelsőbb Bíróság a megtámadott határozatokat hatályukban fenntartotta.

3. Ésszerűtlen gazdálkodás a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beálltát követően

Az új Ptk. 3:118.§-a szerint, ha a gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnik, a hitelezők kielégítetlen követelésük erejéig kártérítési igényt érvényesíthetnek a társaság vezető tisztségviselőivel szemben a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint, ha a vezető tisztségviselő a társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. A *csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény* 33/A.§ (1) bekezdése pedig akként rendelkezik, hogy a hitelező vagy - az adós nevében - a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a

bíróságtól annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítését meghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését.

4. Konklúzió

Látható tehát, hogy a gazdálkodó szervezetek fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetének beálltát követően – hitelezővédelmi megfontolásból – a fizetőképesség időszakához képest eltérő felelősségi szabályok vonatkoznak a vezető tisztségviselőkre. Nincs ez másképp a büntetőjogban sem, hiszen ha a vezető tisztségviselő az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes magatartását a jogi személy fizetőképtelenséggel fenyegető helyzetében, a hitelező vagy a hitelezők kielégítését ezáltal részben vagy egészben meghiúsítva követi el, akkor már nem a hűtlen kezelés, hanem a csődbűncselekmény[13] tényállását valósítja meg. A csődbűncselekményt tettesként az követheti el, aki az adós gazdálkodó szervezet vagyonával vagy annak egy részével rendelkezni jogosult, vagy arra lehetősége van, akkor is, ha a vagyonnal történő rendelkezés alapjául szolgáló jogügylet érvénytelen. Ennek a feltüntetése azért is indokolt, mert a Cstv. nem szünteti meg a vezető tisztségviselő jogviszonyát, az új Ptk. 3:25.§ (1) bekezdésében írt esetek pedig értelemszerűen nem állnak fenn.

[13] A Btk. 404.§ (1) bekezdése szerint, aki a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet fizetésképtelenséggel fenyegető helyzete esetén

a) a vagyon vagy annak egy része elrejtésével, eltitkolásával, megrongálásával, megsemmisítésével, használhatatlanná tételével,

b) színlelt ügylet kötésével vagy kétes követelés elismerésével, vagy

c) az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes más módon

a gazdálkodó szervezet vagyonát ténylegesen vagy színleg csökkenti, és ezzel a hitelező vagy a hitelezők kielégítését részben vagy egészben meghiúsítja, bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A (2) bekezdés érelmében az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet

a) fizetésképtelenné válását vagy annak látszatát az (1) bekezdésben meghatározott magatartások valamelyikével idézi elő, és ezzel vagy

b) fizetésképtelensége esetén az (1) bekezdésben meghatározott magatartások valamelyikével

a hitelező vagy a hitelezők kielégítését részben vagy egészben meghiúsítja.